

Vīrišķība - atbildība un uzdrošināšanās

Izdzīvošanas skola vīriem

OSKARS ŠPICKOPFS, biedrības “Izdzīvošanas skola” programmu veidotājs: - Lai dēls kļūtu par vīru kā ozolu, nepieciešams laiks. Puikam vajadzīgas zināšanas, emocionālais atbalsts, dzīves izpratne. Lielākais izaicinājums pieaugušam vīrietim, tēvam ir atrast laiku saviem bērniem. Lai puika izaugtu, kļūtu labs speciālists, viņam jāmācās no piemēra, tas jārāda tēvam.

Ja tēvs dēlam ir autoritāte, dēls gribēs viņam līdzināties. Ja tēvs neaudzina bērnu, par to atbild kāds cits. Šodien bieži vien audzina saturs, ko puikas atrod internetā. Dažkārt vecāku vietā puiku audzinājusi skola. Vēl sliktāk, ka audzināšana jau bērnudārza laikā at-

stāta iestādes ziņā, pēc tam audzina sabiedrība, ieskaitot reklāmas. Informācijas daudzums, ko tagad saņem bērni, ir tik liels, ka uzskatāms par nopietnu pretsparu vecāku audzināšanai.

Lai izaugtu labi vīri, labi vadītāji uzņēmumā, pašvaldībā un valstī, puikās jāiegulda jau tad, kad viņi ir sešus, astoņus vai trīspadsmit gadus veci. Sākt audzināšanu 16 vai 18 gados nozīmē, ka daudz kas jau ir palaists garām.

Svarīgi, lai zēnam no mazotnes veidotos fizisks un emocionāls kontakts ar ģimenes vīriešiem. Lai viņiem patīk būt kopā, pavadīt laiku, būtu, par ko runāt. Ja tas nebūs noticis līdz 14 gadu vecumam, kad sākas pusaudžu vecums, maz ticams, ka dēlam būs, ko runāt ar tēvu, kad pienāks 40 gadi. Līdz 13 gadu vecumam zēns atsauksies tēva aicinājumam un gribēs ar viņu

kopā iet pārgājienos. Kad tuvu 16 gadiem, bet tēvs nebūs atradis saikni ar dēlu, viņš sajutīs, ka dēls slīd ārā no rokām. Kopīgu valodu abiem būs grūti atrast.

Dažreiz tieši mammas, kurām vairāk brīva laika, atrod informāciju par biedrību un “Izdzīvošanas skolas” programmu. Sieviete nereti uzdāvina ģimenes vīriešiem piedzīvojumu, lai tēvs var izrauties no aizņemības biznesā. Sava dzimuma vidē, iespējams, puika būs daudz vairāk motivēts pārkāpt

pāri savām spējām. Mammas vai citu sieviešu klātbūtne biežāk rosina atslābt.

Ja puika pārgājienā piekūst, tēvs iedod roku, tālāk dodas, rokās sadevušies. Pilsētā tas kādam var likties neparasti. Ja mežā nogurst, ir tumsa, vēl jāpārvar četri pieci kilometri, tad rokās sadošanās nozīmē - stiprākais gatavs spēkā dalīties. Stiprākais motivē, un pārgājienu abi pabeidz ar gandarījumu. Laižoties no kraujas, padodot pretī virvi, veidojas sadarbība,

jāspēj vienam uz otru paļauties.

Ar vīriem esam runājuši par mūsdienu komfortu, tas aiztur doties piedzīvojumos, kur var satikties ar jauniem izaicinājumiem. Zināms diskomforts, kas var sagaidīt garā pārgājienā, prasa sagatavošanos, pārkāpt komfortablās pasaules robežas. Mūsu ziemeļnieciskais klimats esot pārāk skarbs. Sevišķi tā šķiet, kad paskatās pa logu. Ja arī puika gribētu ārā spēlēties, jo saģērbjoties var doties ārā jebkuros laika apstākļos, mamma vai tētis pieņem lēmumu: “Šādā laikā ne!”

Virtuālā pasaule, kurā pārāk bieži uzturamies, ir viena no nopietnākajām problēmām. Tur nav tiešas komunikācijas, pat ar tēti un mammu. Pie-trūkst emocionālās dzīves. Virtuālā pasaule ir mākslīga. Ja mēs, latvieši, savulaik sevi uzskatījām par dabas cilvēkiem, katram bija lauku mājas un saimniecības, šodien tā vairs nav un daudziem nav arī saprotams, pēc kā tad doties savvaļā. Reizēm, ejot āra pasākumos, vecāki izvirza nosacījumus - nesasmērēties, nesaslapināties, iet pa laipiņu, pa izbūvētu taku, piebraukt ar mašīnu, aiziet 200 metru un atnākt atpakaļ. Vidē, kur nav cilvēku veidotu labiekārtojumu, dodamies arvien retāk. □

■ VĪRIŠKĪBA ZĒNĀ JĀAUDZINA NO MAZOTNES.

Foto: NO ALBUMA

Vai armijai jābūt mammai

“Vīrietim iet uz darbu iešanas pēc nav jēgas. Uz darbu neiet, lai priekšniekam patiktu, bet tāpēc, ka darbs pašam patīk. Un jābūt mērķiem - ar savu darbu uzcelt māju, audzināt bērnus, ieguldīt izglītībā, celt dzīves līmeni, nodrošināt karjeru un hobiju,” tā spriež cēsnieks VILNIS KARLSBERGS.

Brīvajā laikā no darba Instruktoru skolā viņš ir liels ceļotājs un sportotājs. Skaidrojot, kāpēc tik daudzi puikas tomēr nav spējuši izaugt par vīriem kā ozoliem, V.Karlsbergs zīmē ainu Latvijā, atkāpjoties vēsturē, kurā vīri izkaukti, sievītes dēlus audzinājušas vienas. “Toreiz un tagad sievietes, kas ilgi ucina puikas, vilkušas siltus cimdīņus, neļāvušas novārtīties, brīdinājušas nesasist ceļgalus, vēlāk pamanījušas, ka izauguši memmesdēliņi. Jāļauj, lai puika daudzās, apsvilinās, paraud. Viss kā tai teicienā, ko vēlāk lieto - lai puiku ņem armijā, vismaz iemācīsies klāt gultu. Mūsdienās ir cits jautājums - vai armija ir mamma? Ja ģimene nav ielikusi puikam dzīves pamatus, nu sūtīs uz vienu no valsts “kantoriem” - armiju - veidot par vīrieti! Tāda izvēle nav īstā.”

Tagadējo laiku vārgajā jaunatnē V.Karlsbergs saredz iepriekšējās paaudzēs - vecāku nepadarītajā darbiņā. Ir tādi, kuri par sevi vaļsirdīgi pasaka - ja nebūtu iestāties armijā, savā ciemā būtu nodzēries. “Par vīrieti top ģimenē un sabiedrībā. Nedomāju, ka par valsts nodokļu maksātāju naudu

ņerga jāņem armijā un jāaudzina par vīrieti. Pie pašreizējās finanšu situācijas valsts arī nevar tērēt, lai piespiedu kārtā skolotu puikas,” uzskata V. Karlsbergs. “Esmu sens. Tad iznāk, ka padomju armija mani padarīja par vīrieti? Tā nebija. Tas, ka armija man nenāca par sliktu, jā, bet vai armija padara par vīrieti? Diez vai. Tāpēc esmu pret ideju par obligāto dienestu Latvijā. Mums ir jaunsargu un zemessargu organizācijas. Ja cilvēks dienestu armijā izvēlēšies brīvprātīgi, tad ir cerība - valsts ieguldītais nāks atpakaļ.”

V. Karlsbergs vērtē, ka ar varu iesaukšana militārajās mācībās, piemēram, divu mēnešu, var izrādīties veltīga. Tāpēc vien cilvēks aktīvs neklūs, tālāk darīs to, ko pats izvēlējies, bet militārajās mācībās ieguldītais izies kā pa skursteni. “Ja vīrietis izies mājas pagalmā, lai notīrītu sniegu, arī tas būs vīrišķīgi. Ja cilvēks kļūs par dakteri, nevajag domāt, ka tas nav vīrišķīgi.”

Seno teicienu par vīrieša uzdevumiem dzīvē - uzcelt māju, nosist čūsku un iestādīt koku - V. Karlsbergs uzskata par īstenu un saista ar savu pieredzi. “Esmu tajā vecumā, kad dzīvošanai nu viss būtu sagādāts, arī kredīta vairs nav. Nopelnīto un noguldīto varu lietot. Kad radu ģimene priecājās, gatavojoties saņemt dienesta dzīvokli, brīdināju, ka tur gan jārikojas prātīgi. Ja kādreiz nāktos nomainīt darbu, var izrādīties, ka no tā brīža nebūs pat sava ķebliša.” □

Mācās arodu un mācās dzīvi

“Puišus, kas mācās Cēsu Profesionālajā vidusskolā, visvairāk audzinājis darbs un daba. Viņi salīdzinājumā ar citiem tajā vecumā ir tīrāki dvēselēs,” vērtē pedagogs **ELITA ROZĪTE**, kura trešo gadu seko Profesionālās vidusskolas audzēkņiem kopmītnēs. “Jaunie vīrieši ir tik stipri, ka lāci var plēst. To veicinājuši nevis trenāžieri, bet darbs - malkas, ūdens sagādāšana, garas stundas traktorā vai kombainā. No smagā lauku darba dažiem gan jau sabeigtas muguras. Savās ģimenēs viņi jau ir vīrieši šī vārda dziļākajā nozīmē. Dažreiz var pārmest, ka viņi ir tik vienkārši, nezina ne Kafku, ne Danti, toties viņi zina, kā mājās gādājama malka, labība, zina, ka ēdiens ir vērtība.”

Skolotāja nenoliedz puiku blēņas, bet ēdiens kopmītnēs apkārt nemētājas, un lauku zēni nebūs tie, kuri prasīs naudu bankomā-

tam. “Tas ir viens no vīrišķības rādītājiem - zināt, ka nauda iegūstama nevis izkombinējot, bet pelnot. Puikas izmantos katru iespēju, lai dotos nopelnīt. Ne jau tāpēc, lai tiktu pie septītās paaudzes aifona, biežāk pretēji - lai atbalstītu mammu, lai no viņas nebūtu jāprasa skolas nauda. Kas var būt vīrišķīgāk kā vēlme rūpēties par kādu, sapņot, ka cels māju nevis sev, bet mammai!” vērtē E.Rozīte. “Viena no vīrišķības iezīmēm ir dotā vārda turēšana, kas mūsu dienās nav modē. Tā vietā tiek meklētas visādas atrunas. Reizēm arī man iedarbojas mātes sindroms un gribas atrast simts un vienu attaisnojumu, kāpēc puikas pārkāpuši noteikumus kopmītnēs, un viņus nesodīt. Taču atceros, ka nevar audzināt zēnus, kuri kļūs par muļļām!”

E.Rozīte, būdama latviešu valodas un literatūras skolotāja Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijā, ievērojusi - ja ģimnāzisti gaida brīvlaiku, lai atpūstos, tad Profesionālās vidusskolas puīši zina, ka strādās mājās vai algotā darbā pie kaimiņa. Arī vasaru jaunieši, kas apgūst arodu, gaida, lai nopelnītu, kaut smagi jāstrādā ģimenes saimniecībā vai meža darbos.

E.Rozīte ievērojusi, ka puikas skumst, ja aroda prakses vietu nevar atrast savā pusē. Svešā vietā uzņēmējiem ne vienmēr esot vēlme jaunietim mācīt amatu. Taču, kā zināms, peldēt nevar iemācīties skatoties. Arī galdnieki, namdari un elektriķi nevar rasties bez piemēra. “Profesionālās vidusskolas audzēkņiem ir skaidras vīzijas: tālajā plānā - māja, ģimene, savs uzņēmums, stabils atalgojums; tuvajā plānā - nopelnīt naudu konkrētiem mērķiem - labiem instrumentiem, transporta līdzeklim, lai no 18 gadiem varētu izbraukāt uz darbu vai skolu.

Iedzīt naglu sienā, ieskrūvēt skrūvi - to zēni prot. Uzrakstīt iesniegumu vai aizpildīt līgumu, tas gan sagādā problēmas. Man kā skolotājam skaidrs - ja divreiz būs darīts, piemēram, uzrakstot paskaidrojumu, tad trešo reizi mācēs,” saka E.Rozīte.

Pedagoģe ievērojusi, ja ģimenē vai sabiedrībā nav apkārt vīriešu, tad puiku alkas ir skolā satikt gados jaunu, iznesīgu pedagogu. Profesionālajā vidusskolā viņu autoritāte ir pedagogs un sportists Lauris Šķēle. “Puišu acīs vīrišķības etalons,” tā E.Rozīte. Ģimnāzisti alkstot līdzināties elkiem, vai tas būtu basketbolists vai futbolists. Arodapmācības puīši esot piezemētāki, viņi vēloties līdzināties vectēvam, tēvam vai skolotājam. L.Šķēle ar savu kursu ik gadu dodas pārgājienā gar jūras krastu, plānojoit četros vidusskolas gados noiet gar krastu visā Latvijā. “Gājiens gar jūru prasa fizisku un emocionālu spriedzi, pēc tam gribas gulēt divas dienas, taču iešana puikas dara laimīgus - žults, kas katram uzkrājusies, jūras pārgājienā izgājusi,” raksturo E. Rozīte. “Ir labi, ja līdzās aug zēni un meitenes. Ja štramas meitenes, klases zēni uzplaukst un sacenšas vīrišķībā. Viņi ņem grāmatas, lai zināšanās neatpaliktu. Profesionālās vidusskolas zēniem pašapkalpošanās dienesta viesnīcā mēdz radīt problēmas. Reizēm grūti bija panākt, lai kopmītnu istabā valdītu kārtība. Tagad jaunā dienesta viesnīca Cēsīs ir vairākām skolām. Kādu dienu ieraugu - istaba neticami kārtīga. Brīnījos līdz brīdim, kad man pastāstīja - ciemos tiekot gaidīta meitene, un norādīja uz koridoru, kuru arī meitenes gaidītājs izslaucījis.” □

Lappusi sagatavoja
MAIRITA KANEPE

Iet dabā - tur iemācīties iekurt uguni, iegūt ūdeni, no dabas materiāliem izveidot mājvietu - to visu MAREKS DOMBROVSKIS noskatījies pārgājienā Lielbritānijā.

“Tur ievēroju tēvu ap 60 gadiem un dēlu ap 40,” stāsta Mareks, kuru pārsteigušas abu līdzsvarotās attiecības. “Abi pārdomāja, kā taisīs naktsmītni, kā iegūs uguni, ko ēdīs. Tas notika tik dabiski. Viņi mīlīgi, it kā spēlējoties, apmainījās ar vārdiem. Tajā brīdī sapratu vērtību, kāda viņiem abiem ir, ja jau tēvs joprojām ir gatavs ar dēlu doties pa mežu, ar dēlu būt kopā piedzīvojumā. Man pašam aug dēls, tāpēc aizdomājos, cik daudz laika ikdienā esmu kopā ar dēlu - vai ejam pastaigāt, makšķerēt.” Mareks Dombrovskis stāsta, ka tieši tad radusies ideja par pārgājienu veidošanu tēviem un dēliem. Mazie tajos varēs mācīties no tēviem, kas darāms, ja esi nosalis, ja aukstumā jāiekur uguns, lai uzvārtu tēju. “Tas ir sākums iniciācijai, kad puika kļūst par vīrieti - cilvēku, kurš turpmāk spēs rūpēties un dot.”

Biedrība “Izdzīvošanas skola”, veidojot programmu pirmajam pārgājienu (tas noticis janvārī pirms diviem gadiem), izvēlējusies gājienu no Braslas līdz Gaujai. “Kad gatavoju trasīti un paliku pa nakti pie upes, ārā bija mīnus 27 grādi. Nākamajā dienā, kad bērniem bija jānāk pa šo

Tēviem atliek laiks dēliem

■CEĻĀ UZ GAUJU. Tēvi un dēli pārgājienā, ko rīkojusi biedrība “Izdzīvošanas skola”.

Foto: NO ALBUMA

maršrutu, jātiek līdz Gaujas ietekai, par laimi, laika apstākļi nebija tik dramatiski. Temperatūra laukā bija mīnus 15 grādi.”

Jaunākajam puikam, kurš ar tēvu paveicis šo pārgājienu, bijis vien septiņarpus gadu. Vērojot tēvu un dēlu attiecības pārgājienā, Mareks sapratis, ka māca mērķ-

tiecību. Tētis mazāko puiku - 7,5 gadus veco- dažubrīd panesis, citu brīdī pavilcis aiz rokas kalnā: “Par visu, kas piedzīvots kopā ar tēti, dēls pēc tam bija ļoti, ļoti laimīgs un teica: “Tēti, tā bija mana laimīgākā diena visā gadā!”” Tēvi jutās tāpat kā dēli, tikai ar vēl lielāku azartu gāja un uzņē-

mās atbildību.

Mareks Dombrovskis skaidro, ka ikviens pārgājiens aicina pārvarēt grūtības, bet tā nav tikai konkrētu grūtību pieveikšana. Arī dzīve nav viegla. Iespējams, tieši kopā ar tēvu piedzīvotais zēnam, kad tas izaugs, dos pirmos impul-

sus, kā rīkoties, ja būs patiešām grūti.

Sadarbības prasmes veidošanu, vīrišķo zināšanu apgūšanu tieši dabā biedrības dalībnieki skaidro ar dabas varenuma izjūtu baudīšanu. Vasarā ir spilgta un patīkama vide, rudens lietavās un ziemas vētrā, kad daba ir spēcīgāka par mums, asāki ir jautājumi - ko darīt, ja ir auksti, gribas ēst, māt nogurums. Zēniem, kas iet kopā ar tēvu, jāatbild sev, vai apstāties un gaidīt palīdzību no citiem, vai arī meklēt iespējas pašiem padarīt situāciju komfortablāku. Janvārī atkal iecerēts pārgājiens. Tā rīkotāji no biedrības “Izdzīvošanas skolas” cer, ka tā būs īsta ziemas diena.

Vidzemnieki nav vienīgie, kuri rīko līdzīgas izdzīvošanas skolas - pārgājienu dabā. Sociālie tīkli rāda, ka tādas ir vairākas. “Mums ir arī izdzīvošanas programma Pāvilostā pie jūras, kurās laikā it kā apgāžas plosti, jahta vai noticis ugunsgrēks uz jahtas,” stāsta Mareks Dombrovskis. “Tāpēc jālec jūrā, parūpējoties par sevi un citu cilvēku glābšanu. Šis piedzīvojums, izspēlējot notikumus uz glābšanas plostā, jūrā ilgst trīs četras stundas. Savukārt Api esam izvēlējušies par vietu ziemas izdzīvošanas kursam. Tur aicināti vīri, kuri vēlas izaicināt sevi pašu. Piedzīvojums notiek trīs diennakšu garumā.” □

Ģimenes, kurās vienmēr bijuši mednieki, vīri vēlmi doties medībās manto no paaudzes paaudzē. Arī šādās dzimtās viru iešana medībās var pārtrūkt kā ar nazi nogriezta. Iemesli tam var būt dažādi. Ģirts Fūrmanis līdz lēmumam kļūt par mednieku nonācis ilgākā laikā, nākdams no ģimenes, kurā nav medību tradīciju.

“30 gadu vecumā sapratu, ka gribu būt mednieks, un sāku. Ar ģimeni tad jau dzīvojam laukos,” stāsta Ģirts Fūrmanis. “Man grūti teikt, kas notiek ar vīrieti, lai viņš pēkšņi atteiktos no medībām. Tās laikam būs rakstu-

ra īpašības. Dažu no medībām ir atturējušas tieši grūtības, kas pārvaramas meža stādīšanas dienās. Pēc tām vēlēšanās skatīties uz meža pusi cilvēkam vispār var zust.”

Ģ.Fūrmanis uzsver, ka reizēm cilvēkiem nav īsta priekšstata, ar ko galvenokārt jānodarbojas medniekam. “Domā, ka mednieku dzīve paiet lustēs - pulcējas, atzīmē medījuma iegūšanu, mājās sanes daudz gaļas. Kļūstot par mednieku, zvēru šaušana nav būtiskākais un gaļas daudzuma nogādāšana mājās ne pavisam nav nozīmīgākā. Vissvarīgākā ir mednieka dzīves filozofija, kāpēc to dara. Es eju medībās, lai būtu dabā, lai atpūstos. Jā, būdams mednieks, gribu iegūt arī labas trofejas. Vai to dēvēt par vīrišķību, ja tas ir mans vaļasprieks un pat dzīvesveids? Zinu to, ja sievietes izvēlas šo hobiiju, tad viņas tajā ir vēl azartiskākas.”

Fūrmaņu ģimenē vīrs un sieva

sprieduši, kā mainījušās sievietes un vīrieša lomas kopš akmens laikmeta. Toreiz vīrieša galvenais uzdevums bija atnest medījumu. Tas bija vīrišķīgi, un reizē sagādāts dzīvei nepieciešamais. “Šodien medības ir hobijs, bet pašas medības nav vīrišķības izteiktākā pazīme. Cilvēkiem vienkārši patīk iet mežā, viņi šo iešanu apvieno ar lietderīgo. Es tiešām eju ar prieku,” stāsta Ģ. Fūrmanis. “Mūsdienās ar vīrišķību saprot arī rīcību, kurā nav jāpielieto spēks, arī brutālais ne. Medniekam sašauts zvērs jāizseko, gadās, ka mežacūku māte ar bērniem nāk pretī - tas viss ir bīstami. Jā, tad nepieciešama vīrišķība, bet, medībās esot, tā izpaužas arī citādi, arī tornī uz gaidi sēžot. Gaidot medījumu, redzu alņu govi vai telu. Drosme izpaužas arī tajā, ka pret šiem zvēriem nevēršīšos un ieroča mēlīti neno-spiedīšu, jo gaļu jau man neva-jag! Medību nolūks ir mainījies. Lai paliek iegādātā licence! Zvērs ir tik skaists! Lai paiet man garām. Citā gadījumā, kad īstais medījums ir šāviena attālumā, drosme jāsavieno ar precizitāti, jāiztur pauze, lai izšautu precīzi. Izvērtēt sevi attiecīgajā medību

brīdī - esmu vai neesmu gatavs izšaut - tas ir vīrišķīgs lēmums. Tas nav vienkārši pieņemams.”

Arī mednieka ikdienas darbs ir gana vīrišķīgs, tajā visu laiku nepieciešama mērķtiecība. Mednieks stāsta: “Pavasārī jāsapagatavo

labības lauciņi, tie jāapsēj, jāatjauno torni. Ziemā graudu maiši regulāri jānes uz mežā ierīkoto barotavu. Tas ir pienākums, ko ziemā nevar atstāt bez ievēribas, ja reiz zvēri pieradināti. Reizēm ir tik nogurdinoši to veikt, nākas sevi pārvarēt. Esmu aicinājis bērnus darboties līdzī, vecākajam jau 17 gadi, jau grūti iesaistīt, apjaušot, ka būs pienākumi. Medību ētikas noteikumus, kuri nevienā žurnālā nav ierakstīti, bet ievērojami, dēlam jau zināmi, tāpat kā sajūtas medību tornī. Jā, ziemā ir auksti, vasarā cīnies ar odiem Arī tas nav vienkārši! Medības nevar notikt arī bez stratēģiskās plānošanas, izpratnes par dzīvnieka dabu, attīstīt savas prasmes, uziet dzīvnieku pēdas.”

Nesen, noskatoties filmu par moto braucēju Paulu Jonasu, mednieks atkal pārliecinājies, ka, lai kaut ko sasniegtu, melnais ikdienas darbs darāms gadiem. To Paulam motokrosā iemācījis viņa tēvs, to mednieki mēdz ierādīt saviem dēliem vīru nodarbēs. □

Ģirts Fūrmanis:

- Sievietes ir ļoti mērķtiecīgas un arī kļūst par medniecēm. Licenci medībām policijā reģistrējušas, arī sievietes azartiski iesaistās medībās. Patiesībā sievietes šauj vislabāk, un medību trofejas viņas iegūst visskaistākās, turklāt viņu klātbūtne kolektīva sadzīves pasākumos medniekos modina vīrišķīgu attieksmi.

Lappusi sagatavoja
MAIRITA KANEPE